

SPIDSEN: Det, vi kan lære om livet med demens, men ikke ser

Af Jesper Bøgmose Hansen og Benjamin Olivares Bøgeskov

Abstract

Demens er åbenlyst en kilde til tab og smerte, men ved at forstå filmen *The Father's* egentlige budskab, kan man lære at forstå adfærd hos mennesker med demens på en positiv måde. Ofte tillægges mennesker med demens' adfærd ingen rationalitet og de anses som værende fysiske kroppe, der er mentalt døde indeni. Nyere forskning viser dog, at det, der kan virke som uregelmæssig adfærd, bliver ganske rationelt, hvis vi kan forstå de manglende informationer bag adfærden. Med udgangspunkt i *The Father* anlægger SPIDSEN en sådan positiv forståelse. Derigennem formidles vigtigheden af et fokus på *mennesket*, som lever med demens, og på en forståelse af, hvordan det må være at leve sådan et liv.

Jesper Bøgmose Hansen: Sygeplejerske og cand. cur., lektor på Københavns Professionshøjskole.

JESB@kp.dk.

Benjamin Olivares Bøgeskov: Filosof og Ph.d., docent på Københavns Professionshøjskole. BOS3@kp.dk.

For mange af os, der arbejder direkte eller indirekte med demens, har filmen *The Father* givet os et godt redskab til at forklare og forstå livet med demens. Desværre har vi i tiden efter filmens premiere i 2021 set, hvordan reaktionerne på den synliggør nogle misforståelser om både demens i sig selv, men også i forhold til det, filmen prøver at opnå. Nemlig at opretholde et fokus på mennesket Anthony, som har demens, og forstå hvordan han oplever dette liv. Som film har *The Father* fået velfortjent ros, men dens budskab synes at være gået tabt, når mange kun finder mørket og reducerer den til en "unbearably hearthbreaking film" som den engelske avis The Guardian skrev.

Læser man anmeldelser af filmen præsenteres et mørkt billede af, hvad demensens drama handler om. Således kunne man i Filmmagasinet Ekko læse: "Først æder [demens]lidelsen ens selvstændighed, så spænder den ben for ens forhold til andre mennesker, før den endelig eroderer ens selvforfølelse og kapper al kontakt til omverdenen". Parallelt med dette skrev avisen The Hindu: "It invokes sadness out of you; it is the only thing Anthony too seems to be able to feel. But you know, very soon, even that feeling will escape him". Eller mere ind til benet hos nyhedsmediet Variety: "[The Father] Is a cosmic confusion laced with terror. Anthony is losing more than his memory — he's losing himself".

Disse kritikere afspejler ikke kun det, de ser i filmen, men i lige så høj grad en almindelig (mis)forståelse af mennesket, der lever med demens som værende en person, der mentalt forsvinder. Men hvis *The Father* viser os noget, er det, at Anthony ikke forsvinder. Problemet er netop, at han er meget i sin tilværelse, mens hans verden vendes på hovedet. Han kan ikke give mening til sine oplevelser og langt mindre forklare dem for andre, hvilket fører til demensens kerneudfordring: en dyb misforståelse blandt alle omkring personen med demens. Med værktøjer, som kunsten mestrer bedre end ren videnskabelig forskning, hjælper filmen os med at nærme os den subjektive oplevelse hos mennesker med demens.

Ved at lege med lovene for tid og sted tillader *The Father* beskueren at placere sig i Anthonys sind og se, at hans reaktioner ikke er resultatet af et tankeløst væsen uden selvforfølelse, men i langt højere grad er udtryk for de mest naturlige, og til en vis grad mest rationelle reaktioner på det, han oplever. Tænk på, hvad du selv ville gøre, hvis der pludselig sidder en ukendt person i din sofa, der som det mest naturlige fortæller dig, at dette er hans hus? Denne person kender dig godt, men du kan ikke huske ham! Tænk, hvis du ikke kan placere begivenheder på en klar tidslinje, så det du husker, som var det i går, var det, der skete for mange år siden. Hvis du oplever dette, kan du ende

med at gøre, som Anthony gør og græde på skulderen af en sygeplejerske, mens du kalder på din mor. Ikke fordi du er på vej tilbage til et barnligt stadie, men fordi det er det, rationelle mennesker gør, når de mangler anden trøst.

Filmen viser ganske fint, hvordan demens ikke udvisker personen, men slører de referencerammer, vi normalt bruger til at forstå og forbinde os til en person og til verden. Demens er åbenlyst en kilde til tab og smerte, men filmen kan være med til at lære os at flytte vores opmærksomhed på mennesker med demens til det, der ikke er tabt. Så til trods for kognitiv påvirkning kan et menneske med demens i lige så høj grad nyde den simple fornøjelse af en kop kaffe og mindes sin familien i selskab med en person, de lige har mødt. Måske personen i virkeligheden er deres søn, som de ikke genkendte, men her kan fokus flyttes væk fra det faktum, at vedkommende ikke kunne genkende sin søn og over til det faktum, at han både nød selskabet *med* sin søn og at tale *om* sin søn.

I lyset af filmen finder vi det væsentligt og presserende at formidle budskabet om, at der skal gøres op med den beklageligvis alt for almindelige forståelse af mennesker med demens som værende uden rationel adfærd og værre endnu uden personlighed og identitet. Særligt når et vellykket forsøg på at nuancere en sådan forståelse bliver misforstået og talt ind i en fortælling om, at mennesker med demens frarøves deres indre følelser og frakobles den omverden, de lever i.

Som fremhævet bør fokus nemlig flyttes fra et udefrakommende 'DEM med demens' - som ser dem som ikke værende mennesker som os andre - til at være ENS – altså lige så meget menneske som du og jeg.